

ÜGYINTÉZÉS KÖZBEN

MÉREY KATALIN

ZOMBOR

Ha valaki odatéved, okvetlenül nézze meg a zombori anyakönyvi hivatalt. Az épületet, amelyben van. A lépcsőházat, a falfestményeket, a vaskorlátot. Nem tudom, mi lehetett, kié lehetett azelőtt, de most a szívemhez szól.

És a szívemhez szól a földhivatal is, a jelenlegi földhivatal rettenetesen lelakott, rondán átalakított, rémesen kiegészített udvara, toldozott-foldozott, de még így is gyönyörű lépcsőfölgjárata, a nagyon magas, szellős, levegős, tiszta belső tér, amit olyan szépnek álmódott meg valamikor valaki, hogy semmi igyekezettel sem lehet elrontani. Nem csúf a mostanra szinte teljesen elmosódott falfestés, inkább szomorúan sejtelmes, itt-ott mázolás nyoma, de a mennyezetig érő ajtók csodálatosak, és különös hangulatot árasztanak a mintásra maratott üvegtáblák szalagos kosárdíszei.

Szívemből szakadt szegény szülővárosom. Ugyancsak vaskalaposak lehettünk, nem engedték be, nem engedték magunkhoz azt a fránya vasutat. Az indóházat, az állomást egyszerűen kiutasítottuk a városból. Jó, biztonságos messzire.

Ügyintézek.

A belvárosban minden öt-tíz perc alatt elérhető. Minden itt van a város szívében, a három templom, a városháza, a megyeháza és a 48-as magyar szabadságharc három ágyúgolyóját őrző ház közé fogva. Hamar-

jában nem találom a harmadik ágyúgolyót, biztos itt van, muszáj, hogy itt legyen. Nem hiszem, nem is akarom hinni, hogy kellene valakinek. Az a fontos, hogy tudom, melyik ház falában kell keresni. Lehet, hogy egyszer emléktábla lesz itt, kellene is, nagyon múlik az idő, nagyon felejt az ember.

Erről a városról fennen hirdetik, hogy a béke oázisa, holott hamu alatt parázsló harag. Érzem is, a bőrömet égeti ez a kimondatlanul kimondott parázslás.

Áll a megyeháza, élnek a bogyófák, nem omlott le az összefestett kereszt, megvan a park is, a torony meg szomorúan merengve néz maga elé az új háborús emlékműre. El kell ide zarándokolni, és együtt kell vele szomorkodni – miatta.

Azoknak a dicsőségére állították, akik házi tűzhelyüket védve hősi halált haltak egy olyan háborúban, amelyről egyszer végtelen gögijében maga a főisten azt mondta, hogy nincs is. Szegény katonák, szegény halott hősök. Elestek egy olyan háborúban, amely nem is játszódtott le, nem történt meg, mégis vannak hősi halottai, akik, ki tudja, hol és immár milyen nevű földben alusszák hősöknek kijáró örök álmukat. Úgy látszik, a nem volt háborúknak is ez a rendjük: a katonák szent célért halnak, hősi halált halnak, elesnek, életüket áldozzák, vérüket ontják, megrokkannak, fölrobbannak, azok pedig, akik dölyfösen aknamezőre küldték őket, ágyban párnák közt, békésen elhunynak, és az örök világosság fényeskedik nekik.

* *Muhi János, Zombor története, Kalangya-kiadás, Zombor, 1944, 189. oldal*

ÉS SZABADKA

Kicsi a világ. Kicsi és egy.

Az itteni ősök nem voltak olyan vaskalaposok, mint a zomboriak, beengedték a vasutat, és az állomás elé nagy gondosan szép belvárosi teret terveztek. A város kamarai mezőváros is volt, és akkor az ájtatos Szent Mária névre hallgatott, most viszont Subotica. Egyesek szerint egyedül, csak és kizárólag, pedig szabad királyi jobbágyoktól kapott nevében máig hordja a szabadságot. Fintora a sorsnak, hogy szabad királyi várossá alakulásának kényszerű hozományaként egy ideig Mária-Thereziopolis névvel volt kénytelen büszkélkedni. Úgy tudom, hi-

vatalosan 1845 óta Szabadka, Trianon előtt még francia csapatokat is látott.

A városháza hüvös, kellemes és szép. Most már én is annak látom, bár régebben, a nemzetköziség nagy-nagy jármában ugyancsak fitymáltuk. Így, többes számban.

A körfolyosók meghittek, szinte otthonosak, nem visszhangzanak, nem konganak, zezzugosak és tévelyegtetők, bár lehet, hogy csak a rendszerüket nem ismerem. Múzeumi folyosón múzeumból kiszorult tárgyak között bolyongok, járkálok, és nagyon szomorú vagyok megint. Szomorú a pusztulás.

Utánanéztem: Jakab Dezső és Komor Marcell tervezte. Ők építették a marosvásárhelyi városházát is, és az, amit mi lekicsinylően szabadkai stílusnak hívtunk, magyar stílusra való tudatos törekvés. A magyar építészeti stílust Lechner Ödön teremtette meg, vagy akarta megteremteni, ugyanaz a Lechner Ödön, aki a szegedi és a kecskeméti városházát tervezte, akinek műve a nagybecskereki (!) vármegyeháza, és, láss csodát, a karlócai gimnázium ezerszer megcsodált épülete.

Ezért tudom, hogy egy a világ.

Nem tudom, honnan a gátlás bennem, de nagyon sok helyre nem merek bemenni. Félek, hogy kidobnak. Gyerekkoromban átzavarták az embert a kaszárnya oldaláról messzire, az utca másik oldalára. Gyerekkorom óta félek, hogy elküldenek, rettegek, hogy rám szólnak, irtózom, hogy lehordanak, belebetegszem már magába a hivatalba-menésbe is, a leereszkedő rendreutasításba, szinte belehalok, ha valahonnan, mint megvert kutya el kell kullognom, mert kioktattak, kitettek, kiraktak. Gyerekkorom óta félek, hogy elzavarnak.

A szabadkai városházát meg lehet nézni. A lépcsők annyira kikoptak, hogy szinte öblösek. Agyonhasználták őket. Szép kovácsoltvas, szép lépcsőkorlát; szép az ajtók kerete, szép körülöttük az apróka, virágfélék formázó dísz, és szépek maguk az ajtók is, de minden pusztul, minden kopott, fénytelen, tompa. A kis belső udvar szinte ijesztő, mállik minden. Az ablakpárkányra szállt egy galamb, tollászkodik, én meg összeresseznek, úgy érzem, minden leomlik alatta.

Az ember ügyintéz, mászkál, tévelyeg, ácsorog, várakozik, nézelődik és emlékezik. Még az ajtószámok is . . . Földig érő tükröt mosdóban eddig még nem is láttam. Az a sok lépcső! Főlépcső, melléklépcső, első,

hátsó, kis és nagy. Jó volna megnézni, hova vezet a csaknem rejtett melléklépcső, de a beidegződés erősebb. Rengeteg a bezárt ajtó, rajtuk a számok hiába; rengeteg a bezárt, használatlan, mert használhatatlan helyiség; van beázásnyom, átalakítás alatt levő rész, csöpögő csap a falikút fölött.

Istenkém, falikút! A formája . . . a csap . . . a formája . . . a fogantyúja . . . a megfeketedett réz . . . Olyan a falikút, mint a fecskéfészek. Ismerős. Szinte összerogyok a látvány súlya alatt. A folyosón ugyanolyan ablakhatároló, mint nálunk otthon a folyosón: kicsi vas háromszög, az ablakdeszkába süllyed, ha az ablaktáblát kitarják, aztán visszacsusszan, s az ablakszárnyat nem csaphatja be a szél vagy a huzat. Amikor kitalálták, és megcsinálták, nagy kincs lehetett az üveg, sokat számíthatott egy kitört ablak. Az ablakszemek is aprók, mint nálunk a gangon. Talán kegyeletből hagyták meg őket olyannak a házunk átalakítása után is . . .

A folyosón messze hangzik a beszéd. Az a csalóka érzésem támad, hogy itt mindenki magyar. Az ember bemegy a szobába, magyarul köszön, magyarul köszönnek vissza, magyarul kérdezik, mit akar, s ő magyarul kéri az – ide van írva – izvodot . . . Kavarnak a parcellaszámok és az utcanevek. Régiek, újak. Az üveg alatti térkép rég elavult, nem tudok eligazodni rajta. A főtérnek új neve van, új szobor díszleg a közepén. Amikor a nővérem itt járt képzőbe, még nem állt itt. Hányadik arca ez a városnak?

A nővérem állandóan a szercsika almát emlegette. Nem tudom, járja-e még a szercsika a környező homokon. Zombor a túrójáról volt híres. Szabadka a szercsikájáról. Zombori túró van még, csak másmilyen lett a kicsi dézsa, amiben árulják, és az íze is más persze, és ez logikus. A szercsikáról, szégyellem, de még ennyit sem tudok.

Kicsi a világ. És egy.

Meg fogom nézni a szegedi és a kecskeméti városházát, s talán még a becskereki vármegyeházát is láthatom. Most azonban, egyelőre itt vagyok, nyár van és kánikula. A nagy forráságban vibrál a betonút, és mint régi idők régi meséiben, vízen jár előttem a délibáb.